

Vergaderjaar 2025-2026

35 295

EU en de rechtsstaat

BC

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR EUROPESE ZAKEN EN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de heer Šefčovič van de Europese Commissie

Den Haag, 10 november 2025

De leden van de vaste commissies voor Europese Zaken en Justitie en Veiligheid hebben met belangstelling kennisgenomen van het Rechtsstaatrapport 2025 van de Europese Commissie.¹ De leden van de fractie van **GroenLinks-PvdA** wensen de Europese Commissie in het kader van de politieke dialoog een aantal vragen en opmerkingen voor te leggen naar aanleiding van het horizontale rapport. De leden van de **SP**-fractie sluiten zich aan bij de vragen van de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA.

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA hebben met ernstige zorg kennisgenomen van het EU-Rechtsstaatrapport 2025 en de kabinetsappreciatie. Hoewel de Europese Commissie in algemene zin enige vooruitgang meldt, overheerst volgens deze leden een patroon van aanhoudende of versnelde achteruitgang in meerdere lidstaten, met name op het gebied van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, de vrijheid en pluriformiteit van de media, de bestrijding van corruptie en belangenverstrengeling, de bescherming van fundamentele vrijheden zoals meningsuiting en vereniging, en de ruimte voor maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers.

Na zes jaarlijkse rapporten moeten deze leden vaststellen dat dit instrument zonder afdwingbare consequenties onvoldoende effect sorteert. De leden van de fractie GroenLinks-PvdA achten de combinatie van vrijwillige opvolging en vrijblijvende bespreking in de Raad ontoereikend om structurele schendingen te keren.

In het rapport worden meerdere lidstaten genoemd waar sprake is van ernstige of blijvende tekortkomingen. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA zien de volgende tekortkomingen:

Hongarije: blijvende politieke controle over rechterlijke benoemingen, gebrekkige transparantie van partij- en mediaverhoudingen, druk op NGO's en mediapluralisme.

¹ COM(2025)900 – Verslag over de rechtsstaat 2025 - Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie (d.d. 8 juli 2025)

Polen: slechts gedeeltelijke correctie van eerdere hervormingen; aanhoudende problemen met disciplinaire maatregelen tegen rechters en de onafhankelijkheid van het Constitutioneel Hof.

Slowakije: wetgeving die de anti-corruptie-instellingen verzwakt en de onafhankelijkheid van de speciale aanklager bedreigt.

Italië: zorgen over politieke invloed op publieke media en intimidatie van journalisten.

Griekenland en Frankrijk: meldingen van misbruik van surveillancetechnologie jegens journalisten en activisten.

Duitsland: toename van dreigingen, online haat en geweld gericht tegen journalisten, maatschappelijke organisaties en demonstranten.

Volgens de het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten (FRA) in haar Fundamental Rights Report 2025² is in de Europese Unie sprake van een toenemende verspreiding van haatspraak, racisme en vreemdelingenhaat, die zich onder meer richt tegen migranten en vluchtelingen. De leden van de fractie GroenLinks-PvdA achten het van belang dat zowel de Europese Commissie als de Nederlandse regering deze signalen actief betrekken bij de opstelling en bespreking van het rechtsstaatrapport.

De leden van de fractie GroenLinks-PvdA achten het onaanvaardbaar dat de Europese Unie zich neerlegt bij een patroon van voortdurende schendingen van haar eigen waarden. Zij vrezen dat zolang de rechtsstaatrapporten geen juridische of financiële consequenties hebben, het jaarlijkse proces dreigt te verworden tot een ritueel van zorg zonder effect.

De leden van de fractie GroenLinks-PvdA roepen de Europese Commissie en de Nederlandse regering op om de rechtsstaat niet slechts te monitoren, maar daadwerkelijk te handhaven. Alleen een Unie die haar waarden verdedigt, kan rekenen op het vertrouwen van haar burgers en geloofwaardig optreden in haar externe betrekkingen, aldus deze leden. Zij hebben de volgende vragen:

1. Hoe beoordeelt u zelf de impact van de jaarlijkse rapporten sinds 2020? Welke indicatoren hanteert de Commissie om vast te stellen dat aanbevelingen worden opgevolgd?
2. Overweegt u het rechtsstaatinstrument te versterken door aanbevelingen te koppelen aan tijdlijnen, doelstellingen en financiële prikkels?
3. Welke concrete instrumenten zijn beschikbaar wanneer lidstaten, ondanks herhaalde aanbevelingen, geen substantiële vooruitgang tonen?
4. Hoe verhoudt het huidige rapport zich tot de rechtsstaat-conditionaliteit voor EU-begrotingsmiddelen en het herstel- en veerkrachtfonds (RRF)?
5. Hoe beoordeelt u de verslechtering van mediavrijheid en de toename van haat en discriminatie in de context van de fundamentele vrijheden binnen de Unie?
6. Bent u bereid een EU-actieplan tegen vreemdelingenhaat en haatdelicten te presenteren, gericht op betere handhaving en gegevensverzameling?

² European Union Agency for Fundamental Rights, Fundamental Rights Report - 2025

De leden van de vaste commissies voor Europese Zaken en Justitie en Veiligheid zien de reactie van de Europese Commissie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag **binnen drie maanden** na dagtekening van deze brief.

prof. dr. E.B. van Apeldoorn

Voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken

Mr. B.O. Dittrich

Voorzitter van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid